

100/0.16.
T. HADISOEBROTO

AKSARA DJAWA

TATANAN PANULISÉ BASA DJAWA
NGANGGO AKSARA DJAWA LAN LATIN

N.V. PENERBIT
PANTJAWARNA
SOLO

AKSARA DJAWA

TATANAN PANULISÉ BASA DJAWA
NGANGGO AKSARA DJAWA SARTA LATIN

KAIMPUN DÉNING

T. HADISOEBROTO

GURU BASA DJAWA ING S. G. A. NEGERI II

SURAKARTA

N. V. PENERBIT

PANTJAWARNA

SOLO

Tjetakan Pertama.

Tahun 1956

Nomor Seri: 330737

PURWAKA.

Nuwun, pangadjeng - adjeng kula, mugi - mugi buku punika kénginga kanggé antjer - antjer panjeratipun basa Djawi mawi aksara Djawi utawi Latin, langkung - langkung tumrapping para sadèrèk guru ingkang tinangganah mulang basa Djawi utawi para siswa ing „Pamulangan Guru”. Ugi kénginga kanggé tuntunan njerat Djawi tumrap ingkang dèrèng pana dateng sastra Djawi.

Wondéné pandapuk kula buku punika awewaton „Tatanan Sriwedari” saha ngèngeti tjara - tjara ingkang sampun kalimrah ing djaman samangké, ingkang sampun dipun adjengi ing ngakatah.

Wusana sumangga.

Pangripta.

Surakarta, April 1956.

PRATELAN ISI:

	katja
1. Aksara Djawa	5
2. Bab sandangan	5 — 9
3. Bab pasangan	9 — 11
4. Panulisé tembung lingga	11 — 14
5. Panulisé tembung andahan	14 — 20
6. Bab panambang	21 — 25
7. Tembung dwilingga	25 — 26
8. Tembung dwipurwa	26 — 27
9. Tembung dwiwasana	27
10. Tembung tjamboran	27 — 28
11. Aksara murda	28
12. Aksara swara	29
13. Aksara rékan	29 — 30
14. Bab angka	30
15. Bab pada	30 — 31
16. Bab pamilahing wanda	32

3 η arané **taling**: Sandangan taling katulis ing sangarepé aksara kang disandangi. Ing Latin katulis nganggo é utawa è:

$\eta\eta\eta$ = réné $\eta\eta\eta$ = tapé $\eta\eta\eta$ = duwé
 $\eta\eta\eta$ = pèni $\eta\eta\eta$ = èmu $\eta\eta\eta$ = dité.

4 η djenengé **taling-tarung**. Taling-tarung katulis ngapit-apit aksara kang disandangi, ing Latin katulis nganggo o:

$\eta\eta\eta$ = kono $\eta\eta\eta$ = kalo $\eta\eta\eta$ = gilo
 $\eta\eta\eta$ = téko $\eta\eta\eta$ = roda $\eta\eta\eta$ = pulo.

Katrangan: Tembung kang purwané aswara â (djedjeg ora miring) lan wanda ing buriné mawa sandangan katulis nganggo taling-tarung, ing Latin katulis nganggo o:

$\eta\eta\eta$ = kolu $\eta\eta\eta$ = roti
 $\eta\eta\eta$ = mori $\eta\eta\eta$ = bolu.

5 djenengé **pepet**. Sandangan pepet katulis ing duwuring aksara kang disandangi, ing Latin katulis nganggo e:

$\eta\eta\eta$ = kena $\eta\eta\eta$ = geni $\eta\eta\eta$ = tebu
 $\eta\eta\eta$ = kebo $\eta\eta\eta$ = peté $\eta\eta\eta$ = seru.

Katrangan: η lan η ora kena dipepet.

$\eta\eta$ diganti η (η lelet) $\eta\eta$ diganti η (η tjeret)
 $\eta\eta$ = retja $\eta\eta$ = regi $\eta\eta$ = retu
 $\eta\eta$ = lenga $\eta\eta$ = legi $\eta\eta$ = lesu.

6
 arané **pangkon** utawa **patèn**, katulis ing saburining aksara kang disandangi wiwit saka ing ngisoré. Kanggoné digawé ngilangaké ladjering swarané aksara sesigeging wanda, tanpa pasangan. Ing Latin tanda mangkono iku ora ana. Aksara sesigeg iku mung wujud aksara kang pungkasan ing saben wanda sigeg:

പറന്ന = paran

പറന്ന = alum

പിറന്ന = sirik

തൊട പറന്ന = tjorèk

തൊട തൊട പറന്ന = podjok

തൊട പറന്ന = boten

7
 djenengé **wignjan**, dadi sesulihing പറ sesigeging wanda, katulis ing burining aksara kang disandangi, ing Latin katulis nganggo **h**:

തൊട = gadjah

പുറന്ന = sugih

പുറന്ന = suruh

തൊട തൊട = gèsèh

പുറന്ന തൊട = uwoh

തൊട തൊട തൊട = goroh.

8
 arané **lajar**, dadi sesulihing പറ sesigeging wanda, katulis ing saduwuring aksara kang disandangi. Jèn lajar iku bebarengan karo **ulu** utawa **pepet**, lajar iku katulis ing saburining ulu utawa pepet mau. Ing Latin lajar iku awujud **r**.

പറന്ന = damar

പിറന്ന = gisir

പുറന്ന = sumur

പറന്ന = pager

തൊട തൊട = kètjèr

തൊട തൊട തൊട = obor.

9 djenengé **tjetjak**, dadi sesulihing **ᮊ** sesigeging wanda, katulis ing saduwuring aksara kang disandangi, ing Latin katulis nganggo **ng**. Tjetjak iku jèn bebarengan karo ulu panulisé ana saburiné ulu, jèn bebarengan karo pepet, panulisé ana ing djeroning pepet:

- | | |
|----------------------|-------------------------|
| ᮊᮊ = padang | ᮊᮊᮊ = daging |
| ᮊᮊᮊ = surung | ᮊᮊᮊᮊ = pèrèng |
| ᮊᮊᮊᮊ = gosong | ᮊᮊᮊᮊᮊ = peteng |
| ᮊᮊᮊᮊᮊ = ireng | ᮊᮊᮊᮊᮊᮊ = meleng. |

10 djenengé **tjakra**, dadi sesulihing aksara **ᮊ** kang muni bareng karo aksara kang dirakèti, panulisé kasambungaké ing pungkasaning aksara kang disandangi. Ing Latin ditulis nganggo **r**:

- | | |
|-----------------------|--------------------------|
| ᮊᮊᮊ = krasa | ᮊᮊᮊᮊ = prija |
| ᮊᮊᮊᮊ = prunggu | ᮊᮊᮊᮊᮊ = kréta |
| ᮊᮊᮊᮊᮊ = kroda | ᮊᮊᮊᮊᮊᮊ = growong. |

11 djenengé **keret**, dadi sesulihing aksara **ᮊ** pepet kang muni bareng karo aksara kang karakteran, panulisé kasambung ing pungkasaning aksara kang disandangi. Ing Latin ditulis nganggo **re**:

- | | |
|--------------------------|----------------------------|
| ᮊᮊᮊᮊ = kreneng | ᮊᮊᮊᮊᮊᮊ = sregep |
| ᮊᮊᮊᮊᮊ = bregas | ᮊᮊᮊᮊᮊᮊᮊ = grengseng |
| ᮊᮊᮊᮊᮊᮊ = trenjuh. | |

12. **J**arané **péngkal**, dadi sesulihing aksara **sa** kang muni bareng karo aksara kang diraketi, panulisé kasambung ing pungkasaning aksara kang disandangi. Ing Latin katulis nganggo **j**. Déné jèn sing diraketi iku aksara **t** utawa **d** katulis nganggo **y**:

sa **sa** = samja sa **sa** = setya sa **sa** = sedya
 sa **sa** = kjai sa **sa** = abjor sa **sa** = kepjur.

3. BAB PASANGAN.

Wudjuding pasangan iku warna-warna, ana kang **wutih**, ana kang **tugelan**, ana kang **duwé dapur déwé**.

Panulisé pasangan iku ana kang dumunung ing **saburiné**, ana kang **sangisoring** aksara kang dipasang, ana kang kagandèng lan ana kang ora.

Murih tjetané kaja kang kapratélakaké ing ngisor iki. Aksara kang dumunung ing buri utawa ing ngisor iku, minangka pasangané aksara ing sangarepé utawa saduwuré.

sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \
 sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \
 sa sa \ sa sa \ sa sa \ sa sa \

Tuladane:

ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ ဟ ဟ

Katrangan:

1. Pasangan kena dipepet:

ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ
----------	----------

2. Pasangan ora kena dipepet, pasangan ဟ pepet diganti

ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ
----------	----------

3. Pasangan jèn olèh sandangan suku, tjakra, keret, péngkal kudu ditulis wutuh manèh:

ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ
ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ	ဟာ ဣ ဟ ဟ

2. Tembung lingga kang nelung wanda, swarané wanda kawitan kaja dipepet, panulisé ora dipepet. Ing Latin panulisé ngèlingi paketjapané, kena nganggo **e**, kena nganggo **a**.

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = menawa, manawa

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = wetara, watara

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = betara, baṭara

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = mengkono, mangkono

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = semana, samana

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = segara, sagara.

3. Tembung lingga nelung wanda kang wandané kawitan kudu dipepet ija akèh. Ing Latin panulisé nganggo **e**:

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = kemiri

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = djemparing

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = kediri

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = djempana

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = tempiling

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = tjempaluk

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = kenari

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = tembaga

4. Tembung nelung wanda saka tembung mantja ora kapepet:

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = samodra

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = naraka

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = wasita

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = laksana

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = baraja

ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ ᮘᮞ᮪ = sarana

5. Tembung lingga kang wandané aswara **er** (dudu wanda wekasan), ditulis nganggo lajar utawa keret. Ing Latin manut swarané:

ꦮꦫꦠꦤ꧀ = warta utawa

ꦏꦫꦱꦤ꧀ = karsa utawa

ꦧꦫꦏꦲꦤ꧀ = barkah utawa

ꦏꦫꦠꦤ꧀ = karta utawa

ꦮꦫꦠꦤ꧀ ora ꦮꦫꦠꦤ꧀

ꦏꦫꦱꦤ꧀ ora ꦏꦫꦱꦤ꧀

ꦧꦫꦏꦲꦤ꧀ ora ꦧꦫꦏꦲꦤ꧀

ꦏꦫꦠꦤ꧀ ora ꦏꦫꦠꦤ꧀

6. Tembung lingga kang kanti pasangan ꦏꦏꦠꦤ꧀ utawa ꦏꦏꦠꦤ꧀ aksara sesigeg ing duwuré kudu ꦏꦏꦠꦤ꧀. Ing Latin katulis nganggo **n**.

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = kantjing

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = tundjang

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = antjur

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = kandji

7. Tembung kang aksaraning wandané olèh sandangan **tjakra**, **keret** utawa **pandjingan** ꦏꦏꦠꦤ꧀ ora diulur panulisé:

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = prada ora ꦏꦏꦠꦤ꧀

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = kretag ora ꦏꦏꦠꦤ꧀

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = bluluk ora ꦏꦏꦠꦤ꧀

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = slamet ora ꦏꦏꦠꦤ꧀

Déné jèn ana pakéwuhing panulisé kena diulur:

ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀

ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀

ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀

ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀ ꦏꦏꦠꦤ꧀

8. Tembung nelung wanda iku ora kena karingkes panulisé, ora kena didadèkaké ngrong wanda:

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = purusa

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = karuna

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = palupi

ꦏꦏꦠꦤ꧀ = baruna.

9. Aksara h kang dadi wandaning tembung kang paketjapané tjeta, ing Latin ditulis nganggo h.

ᮊᮥᮒ	= luhur	ᮊᮥᮒ	= tahu
ᮊᮥᮒ	= hawa	ᮊᮥᮒ	= hru

Padakna karo:

ᮊᮥᮒᮊ	= udan	ᮊᮥᮒᮊ	= ilang	ᮊᮥᮒᮊ	= èdi
ᮊᮥᮒᮊ	= ajo	ᮊᮥᮒᮊᮊ	= éman	ᮊᮥᮒᮊᮊ	= owah.

10. Tembung kang wandané wanda sigeg aswara â lan jèn dipanambangi swarané malih dadi a, ing Latin ditulis nganggo a:

ᮊᮥᮒᮊ	= nangka	ᮊᮥᮒᮊᮊ	= semangka
ᮊᮥᮒᮊᮊ	= kantja	ᮊᮥᮒᮊᮊ	= banda.

Jèn wis dipanambangi sandangan taling-tarung iku dibuwang:

ᮊᮥᮒᮊᮊ	—	ᮊᮥᮒᮊᮊᮊ	= nangkané
ᮊᮥᮒᮊᮊᮊ	—	ᮊᮥᮒᮊᮊᮊᮊ	= kantjané

11. Wandaning tembung kang aswara ᮊᮥᮒ saburining swara u lan aswara ᮊᮥᮒ saburining swara i, ing Latin w lan j iku kudu ditulis:

ᮊᮥᮒᮊ	= buwang	ᮊᮥᮒᮊᮊ	= tijang
ᮊᮥᮒᮊᮊ	= uwal	ᮊᮥᮒᮊᮊᮊ	= sijung.

5. PANULISÉ TEMBUNG ANDAHAN.

- A. Kang olèh ater-ater
- B. Kang olèh seselan
- C. Kang olèh panambang.

A. KANG OLEH ATER - ATER.

1. Tembung lingga kang olèh **ater - ater anuswara:**

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ lan ater - ater iku ora luluh karo purwaning tembung, ater - ater iku uga ditulis. Ing Latin ditulis nganggo **n, m, ng** (ᮊᮧᮒ uga ditulis nganggo **n** baé). Tembung-tembung kang apurwa aksara ᮊᮧᮒ ater - ateré ᮊᮧᮒ

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ndalang

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = mbalang

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ndugang

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = nggambar

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ndjaluk

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ndjiwit.

Katrangan:

a. Tembung - tembung kang paketjapané nganggo aksara irung lan saburiné **ing** ora kena katulis nganggo anuswara.:

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = boten

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = dika

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = bésuk

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing duwur

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing dusun

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ara-ara.

b. Tembung - tembung saburiné tembung **ing** ing ngisor iki panulisé njimpang saka ing duwur iku, dadi nganggo anu- swara.:

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngisor

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing nginggil

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngarep

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngadjeng

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngendi

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngrika

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngriki

ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ ᮊᮧᮒ = ing ngriku

പാകോ ൧൭൧൩ = pakolèh

പാനേ = panemu

പാസാക്കിത്ത = pasakitan

പാകോ = pakéwuh

പാറ്റോ = paturon

5. Ater - ater പി = pi.

Ater - ater പി ora ngowahaké panulisé tembung kang diraketi, mangkono uga ing Latin.

പിറ്റൂ = pitutur പിപാ = piala

പിറ്റൂ = pituduh പിപാറ്റൂ = piandel

Kang' njebal : പിപാറ്റൂ = piagem

6. Ater - ater പ്ര

Ater - ater പ്ര sok ditulis പ്ര ing Latin ditulis **pra** utawa **pre**, utawa **per**.

പ്രകാരം - പ്രകാരം = prakara, prekara, perkara

പ്രസാദം - പ്രസാദം = prasadja, presadja, persadja

പ്രാജൂരി - പ്രാജൂരി = pradjurit, predjurit, perdjurit

പ്രാലംബം - പ്രാലംബം = pralambang, prelambang, perlambang

7. Ater - ater പ്രി = pri.

Ater - ater പ്രി ora ngowahaké panulisé tembung kang diraketi.

10. Ater - ater **da** **ta** **ya** **ya** **ya** **ya** \ **di** \ **di** **ya** **ya** \

a. Ater - ater **dak, tak, dipun** iku panulisé ora digandèng.

da ta = dak gawa **ya ya ya ya** = tak djupuk

di ya ya ya = dipun bekta **di ya ta ya ya ya** = dipun adjak

b. Ater - ater **ko, di** digandèng karo tembung kang rinaketan.

ya ta ya ya = kowatja **di ya ya ya** = dituku

ya ta ya ya ya ya ya ya ya ya = kotutuk **di ya ta ya ya ya** = diombé

Jèn ana pakéwuhé ater - ater **ko** kagandèng karo tembung buriné sarana tanða pangandèng.

ya ta ya ya ya ya ya ya ya ya = ko - edum **ya ta ya ya ya ya ya ya ya ya** = ko - emut

Katrangan :

Tembung **kok** kang tegesé dudu **kowé** ditulis **ta ta ta**

ing Latin **teka** utawa **kok**

ta ta ta ya ta ya ta ta = teka ngono, kok ngono

ta ta ta ya ya = teka pađa, kok pađa

Di (dudu ater-ater) ora digandèng karo tembung ing buriné.

di ta ta ta = di taberi **di ta ya ta ya** = di ngalor

Tembung - tembung lijané kang panulisé ing Latin ora digandèng, jaiku: sing, kang, dèn, bok (mbok).

sing sregep

dèn éling

kang ngati - ati

mbok adja ngono

B. SESELAN **in, er, el, um** (in, er, el, um):

1. Seselan **in** jèn karaketaké ing tembung, purwané dudu aksara **in** ora karangkep panulisé. Ing Latin seselan iku awudjud seselan **in**.

အေ့အေ့	-	အိက အေ့အေ့	=	tinuku
ကလ	-	ကိကလ	=	ginawa
အေ့အေ့	-	အိက အေ့အေ့	=	pinépe
ကလ	-	ကိကလ	=	kinalang

Tembung kang apurwa aksara **လ** jèn sineselan **က** panulisé mung kawulu, tanpa tjetjak.

လအေ့	-	လိကလအေ့	=	ingadu
လိကလအေ့	-	လိကလိကလအေ့	=	ingingu
လိကလအေ့အေ့	-	လိကလိကလအေ့အေ့	=	ingedus
အေ့အေ့အေ့အေ့	-	လိကလိကလအေ့အေ့အေ့အေ့	=	ingobong

2. Seselan **က** \ **လ** ing Latin **er, el**, luluh karo aksara purwaning tembung.

ကေ့အိကအေ့အေ့	=	greget	အေ့အေ့အေ့	=	tlusur
လအေ့အေ့	=	prempeng	အိကအိက	=	gleger

Jèn ana perluné, upama kanggo ngujak guru-wilangan ing tembang, seselan iku ora diluluhaké karo purwaning lingga.

ကေ့အိကအေ့အေ့	-	အိကလအေ့အိကအေ့အေ့	=	gereget
အေ့အေ့အေ့	-	အိကလအေ့အေ့အေ့	=	telusur

3. Seselan **လ** jèn karaketaké ing tembung kang purwané dudu aksara **လ** ora karangkep panulisé. Ing Latin seselan iku awudjud seselan **um** utawa **em**.

အေ့အေ့အိက	=	kumaki, kemaki	အေ့အေ့အိက	=	sumega, semega
အေ့အေ့အိက	=	sumanding, semanding	အေ့အေ့အိက	=	tumeka, temeka

6. BAB PANAMBANG.

Wudjuding panambang jaiku: 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓
𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓

A. Kadjaba panambang 𑀧 panambang-panambang ing 𑀧uwur iku jèn rinaketaké karo tembung kang wandané pungkasan wanda sigeg, 𑀧 iku luluh dadi aksara sesigegé.

- 𑀧𑀸𑀓 𑀧 = nulisa 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = nulisi
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧 = panulisé 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = tulisana
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = tulisan 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = tulisen
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = tulisna 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = seratipun
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = nulisaké 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = njerataken

Jèn aksara sesigegé wanda wekasan iku 𑀧 manawa dipanambangi, 𑀧 iku sok owah dadi 𑀧𑀸𑀓

- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = dolanan
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = dolana
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = dolakna
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = ndolakaké

Kang njebal:

- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 - 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = palijan, palihan
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 - 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = sakalijan, sakalihan
- 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 - 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 𑀧𑀸𑀓 = karuwan, karuhan

6. Panambang **ḥan** jèn karaketaké ing wanda menga, wanda iku kudu kasigegaké **an** disik.

ḥan	= gawanana	ḥan	= pèpènana
ḥan	= patènana	ḥan	= gaḍonana

7. Panambang **ḥan** jèn rinaketaké karo wanda menga ora owah, mangkono uga **ḥan**

ḥan	= nggawakaké
ḥan	= mudjèkaké
ḥan	= nukokaké
ḥan	= nggawèkaké
ḥan	= namakaken
ḥan	= njamèkaken

8. Panambang. **ḥan** jèn karaketaké karo wanda menga kang aswara a, u, swarané luluh karo swarané wanda wekasan mau.

ḥan	= gawan
ḥan	= pratapan
ḥan	= tukon
ḥan	= baḥon

Déné jèn wandané iku wanda menga aswara **i** utawa **é**, panambang **an** iku ana kang luluh karo swarané wanda, ana kang ora. Kang ora luluh, panambang **ḥan** malih dadi **ḥan** Ing Latin katulis **an** baé.

- டட னி - டட னு டட னு = dadèn
- மட னி - மட னு டட னு = matèn
- சுட னு டட னு - சுட னு டட னு டட னு = sèndèn
- கட னு - கி கட னு டட னு = keramèn
- கட டட னு டட னு = kadadéan
- சுட டட னு டட னு = séndéan
- கட டட னு டட னு = karaméan
- கட டட னு - கட டட னு டட னு = gawéan
- பட டட னு - பட டட னு டட னு = bagéan

9. Panambang டி டு டு jèn karaketaké karo wanda menga malih
dadi கி டு டு Ing Latin **nen.**

- கட டட டி டு டு = gawanen பட டி டி டு டு = baṭinen
- சு டு டு டி டு டு = tukunen டட டு டு டி டு டு = saténen
- கட டு டு டி டு டு = gadonen

10. Panambang டி டு டு டு jèn rinaketaké karo wanda menga
malih கி டு டு டு Ing Latin **nipun.**

- டட டட கி டு டு டு = satanipun டட டி கி டு டு டு = laminipun
- சு டு டு கி டு டு டு = sukunipun கட டு டு கி டு டு டு = raménipun
- கட டு டு டு டு கி டு டு டு = tokonipun

11. Panambang ꦏꦤ jèn karaketaké ing wanda sigeg ora owah, déné jèn perlu diulur dadi ꦏꦤꦲ Ing Latin **ena**.

ꦕꦱꦸꦏꦸꦏꦤ	= djalukna	ꦕꦱꦸꦏꦸꦏꦤꦲ	= djalukena
ꦠꦸꦭꦶꦱꦤ	= tulisna	ꦠꦸꦭꦶꦱꦤꦲ	= tulisena

Panambang ꦏꦤ iku jèn karaketaké ing wanda menga, wanda iku disigegaké ꦏꦤꦲ disik, lan jèn perlu kena diulur dadi ꦏꦤꦲ . Ing Latin **ena**.

ꦒꦮꦏꦤ	= gawakna
ꦒꦮꦏꦤꦲ	= gawakena
ꦢꦢꦺꦏꦤ	= dadèkna
ꦢꦢꦺꦏꦤꦲ	= dadèkena
ꦠꦸꦏꦏꦤ	= tukokna
ꦠꦸꦏꦏꦤꦲ	= tukokena
ꦱꦠꦺꦏꦤ	= satèkna
ꦱꦠꦺꦏꦤꦲ	= satèkena
ꦤꦒꦺꦏꦏꦤ	= ngokokna
ꦤꦒꦺꦏꦏꦤꦲ	= ngokokena

S. J. Surokharsono
Jengayuh
Wates, Djember

7. TEMBUNG DWILINGGA.

Panulisé tembung dwilingga ora kena nganggo angka 2. Sidji-sidjining tembungé isih adjeg panulisé. Ing Latin kena nganggo angka 2.

ꦲꦭꦸꦤꦲꦭꦸꦤ	= alun - alun
ꦸꦢꦤꦲꦸꦢꦤ	= udan - udan

ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = ater - ater ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = irang - ireng
abang2, di - ujak2, golèk2 - an, di - ater2 - i.

8. TEMBUNG DWIPURWA.













1. Tembung dwipurwa kang purwané awudjud wanda menga, purwaning wanda iku karangkep. Ing Latin purwa rangkepané ditulis nganggo swara e.

ᮊᮧ ᮊᮧ — ᮊᮊᮧ ᮊᮧ = pèpadang
ᮊᮧ ᮊᮧ — ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = pepitu
ᮊᮧ ᮊᮧ — ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = tetuku
ᮊᮧ ᮊᮧ — ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = pepéling
ᮊᮧ ᮊᮧ — ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = pepeteng
ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ — ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = sesongaran

Susuhunan, penulisé adjeg: Susuhunan.

2. Jèn purwané lingga awudjud wanda sigeg, purwa rangkepané ora sigeg. Ing Latin purwa rangkepané iku ditulis nganggo swara e.

ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = gegantjangan
ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = tetindih
ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = tetunggul
ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = bebéntjéngan
ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = tjetjongkraham.
ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ ᮊᮧ = lelembut

2. Pada - lungsi (✖) penganggoné kaja déné titik, ana ing wekasaning ukara. Jèn wis ana pangkon mung kari nambahi pada lingsa.
3. Pada - pangkat (✖) kanggo ngapit - apit angka Djawa lan kanggo ngelet - eleti tjritané kang nulis karo kang ditirokaké déning kang nulis. Uga kanggo ngelet - eleti tetembungan karo katrangané.
4. Adeg - adeg (//) kanggo ing bebukaning ukara ing larikan anjar, jèn wis sédjé babé.
5. Pada - guru utawa uger - uger (// o //) katulis ing wiwitaning tjarita utawa ing wiwitaning lajang kiriman, minangka pakurmatan luwih saka salumrah.
6. Pada - pantjak (✖ o ✖) katulis ing wekasaning tjarita utawa ing wekasaning lajang kiriman.
7. Pada - andap () katulis ing wiwitaning lajang kiriman kanggo ngadjèni wong tuwa lsp.
8. Pada - madya () katulis ing wiwitaning lajang kiriman tumrap sapada - pada.
9. Pada - luhur () katulis ing wiwitaning lajang kiriman marang anak putu.
10. Purwa - pada (  ) kanggo ing wiwitaning lajang tembang.
11. Madya - pada (  ) katulis ing tengahing tjarita ing lajang tembang, kanggo nélakaké jèn salin tembang.
12. Wasana - pada (  ) katulis ing wekasané lajang tembang, jèn wis rampung tjritané.

16. BAB PAMILAHING WANDA.

Ing tulisan Latin pamilahing wanda manut paketjapaning tembungé. Panambang kang ora luluh karo aksara wekasaning tembungé lingga kang rinaketan, panambang mau ora owah, kajata:

ka - pal

bang - ké

ku - rang,

ang - gur

nu - tut - i

ang - ga - wa

am - be - dil

pa - nu - lis - é

gu - wa

ti - jang

ngga - wa

nda - mu

pa - dus - an

tu - lis - a - na

ma - kak - a - ké

ma - os - a - ken

gi - ne - lung

tu - me - ka

ge - le - ger

ge - re - get

dju - puk - en

mila - ju - a

su - ku - ni - pun

a - nak - i - pun



N. V. PENERBIT

PANTJAWAR

Dj. Tarakan 6, SOLO (Djateng)

Menerbitkan buku² untuk sekolah landjutan: Bahasa Indonesia, Bahasa Djawa, Bahasa Inggris, Ilmu Sedjarah, Ilmu Alam, Ilmu Pasti, Berhitung, Ilmuk, Pendidikan, Olah raga, Kumpulan soal udjian

BUKU² BAHASA DJAWA:

- KAWRUH BASA (K. Prawirasubrata)
- PARAMASASTRA DJAWI (K. Prawirasubrata)
- PELADJARAN DAN BATJAAN
BHS. DJAWA-KUNA
(Dengan daftar kata) (K. Prawirasubrata)
- SARI DJAWI (T. Hadisoebroto)
(Batjaan huruf Djawa)
- PARIBASAN (T. Hadisoebroto)
- BASA LAN SASTRA, I - II (S. Wiroatmodjo)
- AKSARA DJAWA (T. Hadisoebroto)